

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ ТА ОХОРОННИХ КОМПАНІЙ У США

Постановка проблеми. Залучення приватних військових та охоронних компаній до виконання державних завдань у США не є новим, про що свідчать дані досліджень: у період Першої світової війни співвідношення приватних осіб щодо військовослужбовців США становило 1:24, у роки Другої світової війни – 1:7, під час в'єтнамського конфлікту – 1:5, в Іраку – 1:1 [1].

Однією з причин повернення до послуг приватних військових та охоронних компаній (далі – ПВОК) вчені називають упередження американських політиків про дешевизну послуг порівняно з витратами на утримання армії [2]. Після свого призначення 2001 року колишній міністр оборони США Д. Рамсфельд запустив процес, названий ним «модернізацією військового сектору» («transforming the military»). Озброївшись настановою Карла фон Клаузевіца «Не роби першого кроку, не прорахувавши останній», уряд США вдався до використання ПВОК як привабливої відповіді для вирішення багатьох проблем [3]. Тим більше, скорочення кількості військовослужбовців у регулярній армії та необхідність у кваліфікованому персоналі, який вміє працювати з високотехнологічним видом зброї, зажадали ухвалення рішучих дій. Метою модернізації стало створення невеликих швидких сил реагування, які б працювали у різних умовах, включаючи збройні конфлікти низької інтенсивності.

Метою статті є дослідження кримінально-правового регулювання діяльності приватних військових та охоронних компаній США.

Вклад основного матеріалу. Управління Конгресу США з бюджету (U.S. Congressional Budget Office) у серпні 2008 року представило інформацію про кількість співробітників ПВОК, які працювали в Іраку за федеральними контрактами, згідно з якою їх чисельність склала близько 190 тис. осіб із понад 100 компаній [4]. З 2003 по 2007 роки уряд США виділив 85 млрд доларів на укладання контрактів із приватними компаніями, щодо надання військових та охоронних послуг на території Іраку. Слід сказати, що чисельність співробітників американських ПВОК значно переважала над рештою учасників коаліційних сил в Іраку, серед них близько 20% припадало на громадян третіх країн, включаючи місцевих жителів.

Свою активну діяльність американські ПВОК розпочали на африканському континенті. У дослідженні про роль зазначених компаній у зовнішній політиці США в Африці було проаналізовано їхню діяльність у Сьєрра-Леоне, Демократичній Республіці Конго, Ліберії, Руанді та Анголі, дійшовши висновку про те, що компанії стали широко використовуватися завдяки двом факторам: слабкості урядів африканських держав і скорочення контингенту військовослужбовців [5]. Хоча для самих країн Африки умови, що склалися, призвели до нестабільності та відсутності безпеки, уряду США і самим приватним компаніям укладання контрактів стало вигідним варіантом, який забезпечував доступ до контролю за природними ресурсами африканського континенту, особливо до видобутку нафти.

Більшість державних замовлень із ПВОК складають контракти, укладені з Міністерством оборони США, Державним департаментом та Агентством США з міжнародного розвитку (близько 95% контрактів від загальної кількості). Державні замовлення з іншими агенціями – близько 5%. Послугами ПВОК також користується Міністерство юстиції США, реалізуючи міжнародну програму ICITAP (International Criminal Investigative Training and Assistance Pro-gram – Міжнародна програма сприяння навчанню методів розслідування злочинів) [6].

З 1986 року програма працює у всьому світі, включаючи Гаїті, Боснію, Косово та Ірак. За допомогою приватних військових та охоронних компаній Державний департамент США захищає дипломатичний персонал і свою нерухомість за кордоном. Агентство США з міжнародного розвитку є незалежною агенцією, яка забезпечує економічну та гуманітарну підтримку національних інтересів США по всьому світу. Для досягнення своєї мети Агентство залучає ПВОК, укладаючи різні контракти.

Президент США за необхідності укладає з іноземними державами угоди про захист американських збройних сил від переслідування влади у разі скоєння ними злочинів. Ці угоди діють як у мирний, так і у воєнний час. У США понад 100 подібних угод із різними державами.

Своєю чергою правові відносини ПВОК та їх клієнтів оформлюються контрактами, мала кількість яких доступна для публічного перегляду.

Крім того, приватні військові та охоронні компанії беруть активну участь у зборі та аналізі розвідувальної інформації. Найбільшими серед них є: «Lockheed Martin» [7], «Booz Allen» [8]. Остання, за словами колишнього співробітника Агентства національної безпеки США (АНБ США) Едварда Сноудена, надавала послуги зі збирання даних для АНБ США. Компанія має велику розгалужену мережу філій. У грудневому номері New York Times була опублікована стаття про те, що ПВОК залучаються ЦРУ до виконання особливо делікатних операцій [9]. Подібна інформація містилася в січневому номері журналу Vanity Fair [10].

Одночасно співробітники ПВОК є цивільні особи, оскільки йдуть за збройними силами США. Проте їхня діяльність чи місцезнаходження може спричинити смертельний ризик, навіть якщо вони не беруть безпосередньої участі у військових діях, наприклад, надаючи комунікаційні послуги, здійснюючи транспортування обладнання та продуктів харчування [11]. Деякі завдання ПВОК у межах контракту за своєю суттю близькі до військових операцій – наприклад, збирання та аналіз розвідувальних даних, управління системами озброєння або підтримка основних сил реагування [12]. Подібна діяльність може спричинити активну участь у збройних конфліктах, у зв'язку з чим уряд США акцентував увагу на тому, що в більшості випадків підрядників Міністерства оборони складно назвати цивільними особами.

За умовами контрактів із Міністерством оборони США співробітникам приватних компаній дозволялося брати участь у допитах ув'язнених. Однак після скандальної ситуації у в'язниці Абу-Грейб під час ухвалення Закону «Про національну оборону» 2010 року Конгрес США рекомендував заборонити залучення ПВОК для проведення допитів ув'язнених. Виконавчий офіс Президента США, своєю чергою, рекомендував відхилити цю поправку з огляду на те, що в деяких випадках ведення допитів підрядниками ефективно, оскільки «є чудовою комбінацією навичок, що дають змогу отримати особливу інформацію» [13]. Проте поправка до Закону була прийнята, згідно з якою жодного ув'язненого, який відбуває покарання або перебуває під контролем Міністерства оборони США, не може бути допитано співробітником приватної військової та охоронної компанії. Виняток становлять ситуації, у яких зачіпаються життєво важливі національні інтереси США [14]. Співробітники ПВОК можуть бути залучені також як перекладачі або технічні асистенти.

Департамент з управління та бюджету США (Office of Management and Budget) у циркулярі № А-76 розробив керівні принципи, згідно з якими лише деякі державні функції можуть бути передані приватним особам для виконання [15]. Циркуляр спрямовано на реалізацію положень, закріплених у Регламенті № 700-137, саме Програми зі збільшення громадської участі у забезпеченні тилу (Logistics Civil Augmentation Program – LOGCAP) [16]. Циркуляр визначає виключно державну функцію, яка настільки тісно пов'язана з публічним інтересом, що вимагає виконання лише державними службовцями. Слід зазначити, що критерії, які дали б змогу визначити функцію як виключно державну, у Циркулярі не передбачені.

У Циркулярі зазначено, що виключно державна діяльність передбачає реалізацію владних суверенних повноважень і включає: обов'язок США вдавати або не вдаватися до будь-яких дій згідно з укладеними договорами; визначати та захищати економічні та політичні цінності та інші інтереси, які значною мірою позначаються на житті, свободі та добробуті американських громадян, за допомогою військової сили чи дипломатичного захисту, а також здійснювати цивільне чи кримінальне судочинство. Рахункова палата США роз'яснила, що лише державні службовці можуть брати участь у військових діях, здійснювати правосуддя, стежити за виконанням законів, здійснювати

законотворчі повноваження, оскільки виконання цих функцій стосується інтересів національної безпеки США. Згідно з інструкцією Міністерства оборони № 1100.22 від 11.09.2006 контракти, укладені з приватними особами для виконання виключно державних функцій, вважаються недійсними [17].

Федеральний закон «Про реформування функцій, виконуваних федеральними органами влади» 1998 року зобов'язав усі федеральні агентства провести аудит і виявити види діяльності, які можна зарахувати виключно державним чи мають комерційну природу [18]. У додатку до Циркуляра наведено приклади комерційної діяльності, тобто тієї, яка може бути передана на виконання приватним підприємцям: приготування їжі, прання білизни, послуги охорони здоров'я, комунікаційні послуги, навчання, охорона, транспортування обладнання.

Міністерство оборони США, Міністерство юстиції та Державний департамент видають правила, що виробляють спільну політику щодо регулювання діяльності ПВОК. Так, 5 грудня 2007 року між Міністерством оборони США та Державним департаментом підписано Меморандум про угоду. Відповідно до Меморандуму Державний департамент та Пентагон координують операції ПВОК, встановлюють підстави залучення співробітників ПВОК до відповідальності за законодавством США, координують розслідування, щодо співробітників ПВОК, які вчинили злочини. Для розслідування таких випадків призначається спеціальний офіцер. У Меморандумі про угоду підприємцями називають приватні компанії та/або їх персонал, які надають послуги з фізичного захисту осіб, територій, будівель, об'єктів інфраструктури або послуги транспортування. Згідно з Меморандумом міністр оборони США та бойовий командувач (combatant commander) несуть відповідальність за безпеку співробітників Пентагону та його підприємців.

Згідно з Керівництвом Міністерства оборони № 3-100.21 співробітники ПВОК не є комбатантами, вони – цивільні особи, оскільки йдуть за збройними силами США [19]. Інструкцією Міністерства оборони США № 3020.41 встановлено механізм взаємодії з ними [20]. Співробітники ПВОК не перебувають у ланцюжку військового командування, а підпорядковуються своїм роботодавцям. Керівництво містить правила планування, управління та використання ПВОК у військових операціях. Відповідно до пункту 1-39 Керівництва підприємці можуть бути найняті для підтримки збройних сил США, зокрема за кордоном. Перелік послуг та терміни виконання обумовлюються у контракті. Колишній міністр оборони США Р. Гейтс у Меморандумі по боротьбі з міжнародним тероризмом у зв'язку зі збільшенням кількості цивільних підприємців, які працюють на Міністерство оборони, зазначив, що ці особи повинні перебувати під контролем військового командувача [21].

Механізм командування та контролю за співробітниками ПВОК абсолютно відрізняється від механізму командування у регулярній армії. Основні питання командування та контролю не вирішуються одноосібно та безпосередньо командиром у зоні збройного конфлікту, а регулюються умовами федерального контракту [22]. Під час виконання завдань у рамках контракту підприємці зобов'язані дотримуватись усіх керівних принципів, виконувати всі інструкції та загальні розпорядження, які віддаються командиром і стосуються силового захисту, безпеки, здоров'я, взаємин з місцевим населенням [23]. Також вони повинні дотримуватись законів США, країни місця перебування, міжнародні угоди.

Співробітникам ПВОК дозволено обмежено застосовувати чинність у зоні збройного конфлікту. Відповідно до частини 4 Меморандуму про угоду застосування сили обмежено випадками самооборони у відповідь на прояв ворожих дій чи ворожих намірів, виникнення безпосередньої загрози життю та здоров'ю. Застосування сили також дозволено у разі виникнення загрози розкрадання або заподіяння шкоди майну, що використовується на користь національної безпеки США, а також у разі виникнення загрози шкоди особливо небезпечним об'єктам. У разі застосування сили співробітник ПВОК зобов'язаний повідомити про це командувачу центру. До співробітників ПВОК, які уклали контракти з урядами інших держав, не застосовуються обмеження щодо застосування сили, що є пропуском у регулюванні їхньої діяльності законодавством США.

Дозвіл на носіння зброї співробітники ПВОК отримують відповідно до ч. 5 Меморандуму, підтвердивши свої навички поводження з нею. Право носіння та використання зброї закріплюється у федеральному контракті між урядом та ПВОК, а також у контракті між працівником та ПВОК. При цьому працівнику видається спеціальний дозвіл на носіння та використання зброї [24]. У до-

зволі вказується: найменування географічного пункту, де працюватиме підрядник; найменування об'єкта або фізичної особи, яку він захищатиме; інформація про переміщення підрядників у зоні підвищеного ризику, персональні дані підрядника; схема взаємодії, включаючи обмін інформацією між підрядниками та військовими за наявності загроз. Також додається документація на зброю, правила застосування зброї для стрілянини на ураження, межі застосування сили.

Співробітник ПВОК повинен мати сертифікат, який підтверджує його право носити зброю; письмовий висновок компанії про проведення інструктажу щодо поводження зі зброєю, письмовий висновок компанії про те, що підрядники несуть цивільну та кримінальну відповідальність за законами США та держави місця перебування за використання зброї. Вказані документи з необхідною інформацією мають бути у співробітника ПВОК при собі. Як зброя може бути використана тільки та зброя, яка схвалена збройними силами США. Співробітник ПВОК зобов'язаний знати та розуміти правила про межі використання сили. У разі порушення правил дозвіл на носіння зброї може бути анульовано [25].

Відповідно до Єдиного кодексу військової юстиції США (United Code of Military Jurisdiction – UCMJ) Інструкцією Міністерства оборони № 5525.11, юрисдикція судів США щодо притягнення до кримінальної відповідальності поширюється на підрядників Міністерства оборони США та підрядників інших федеральних агентств, що беруть участь [26]. Юрисдикція UCMJ була розширена щодо цивільних осіб, найнятих Міністерством оборони США для роботи за кордоном. Це означає, що в разі скоєння співробітником ПВОК злочину Міністерство оборони США має повідомити Міністерство юстиції та надати всю необхідну інформацію для ретельного розслідування.

ПВОК, які працюють за контрактом з Пентагоном, частково контролюються військовими командами, однак це положення не поширюється на ПВОК, які працюють за контрактом із Державним департаментом США [27]. Однак незалежно від того, хто є замовником послуг, Міністерство оборони США або Державний департамент, необхідно, щоб ПВОК знаходилися в ланцюжку підпорядкування для підтримки дисципліни під час виконання завдань у рамках федерального контракту.

Підрозділ з контролю за озброєними підрядниками (Armed Contractor Oversight Division), який перебуває у підпорядкуванні Міністерства оборони США, розслідував обставини, пов'язані із застосуванням сили підрядниками в Іраку. Проте вже в Афганістані контроль діяльності було передано самим ПВОК, а саме британській компанії «Aegis», яка отримала 624,4 млн доларів США за надання цих послуг. Слід зазначити, що під час виконання завдань Державного департаменту США співробітники ПВОК ніким не контролювалися. Як приклад, можна навести безконтрольну роботу компанії Armor Group North America, співробітники якої виконували завдання Державного департаменту США, забезпечуючи захист американського посольства в Кабулі. Співробітники вказаних компаній були причетні до скандальних інцидентів, пов'язаних із «дідівщиною», сексуальними домаганнями та зловживанням алкоголем. У зв'язку з чим 14 вересня 2009 року в Комісії з військових підрядників (Commission on Wartime Contracting) [28] пройшли слухання щодо якості відбору, управління та нагляду за діяльністю компаній Державним департаментом США [29]. Під час розслідування діяльності компанії Підкомітет з нагляду за підрядниками Комітету з національної безпеки Сенату США виявив відсутність належного навчання у співробітників компаній. Вони не мали достатніх лінгвістичних навичок та виявляли ознаки девіантної поведінки [30]. Проте результати розслідування не було враховано Державним департаментом, який, зрештою, продовжив термін дії контракту з компанією.

Правові відносини державних органів США з приватними військовими та охоронними компаніями оформляються федеральним контрактом, який, по суті, є угодою між державою та «приватним капіталом, спрямоване задоволення державних потреб США військового і цивільного призначення». Сторони федерального договору не мають права вносити зміни чи скасовувати дію контрактів, як це роблять зазвичай сторони комерційних угод.

Відповідно до Закону про контроль за експортом озброєння (Arms Export Control Act) [31] та Правил міжнародної торгівлі зброєю (International Traffic in Arms Regulations) [32] Державний департамент США видає ліцензії ПВОК, що працюють за контрактом з іноземними державами. Американські ПВОК часто реєструють свій бізнес на території іншої країни, ухиляючись від догогої процедури ліцензування.

Співробітники ПВОК беруть активну участь у місіях Міністерства оборони США та Державного департаменту за кордоном, у тому числі у збройних конфліктах. Однак залучення співробітників ПВОК з метою безпосередньої участі у військових діях є неправомірним у зв'язку з тим, що законодавство США визначає їх як цивільних осіб, які йдуть за збройними силами США.

Комітет з прав людини наполягає на тому, що передача приватним компаніям державних функцій, які зумовлюють застосування сили або пов'язані з охороною ув'язнених, не звільняє державу від своїх зобов'язань з міжнародного права.

Співробітникам ПВОК, які брали участь у збройних конфліктах в Іраку та Афганістані, було надано імунітет від переслідування з боку іноземних судів та правоохоронних органів. Рішення про надання імунітету приватним особам неодноразово критикували журналістів і вчених, які обстоюють принцип невтручання у внутрішні справи іноземної держави.

У червні 2003 року було надано імунітет щодо співробітників ПВОК Ордером Тимчасової коаліційної адміністрації № 17 (Coalition Provisional Authority Order No. 17 (CPA 17)). Ордер встановив загальні положення про імунітет, а також умови, за яких імунітет не застосовуватиметься. Правило імунітету говорить: «Підрядники наділені імунітетом від дії іракських законів, щодо їх діяльності при виконанні умов контракту або субконтракту» [33]. Норма така, що рамки застосування імунітету тут досить широкі, але при цьому імунітет може бути обмежений за певних умов, зловживання підрядником правами, наданими контрактом, імунітет на нього не поширюватиметься. Судова практика США встановила презумпцію, згідно з якою положення федерального контракту не повинні бути прочитані таким чином, щоб допускалася протизаконна діяльність підрядників. Крім того, імунітет поширюється не тільки на підрядника як на фізичну особу, а й США [34].

Термін дії CPA № 17 закінчився 31 грудня 2008 року разом із закінченням терміну дії мандата, встановленого відповідно до Резолюції Ради Безпеки ООН № 1511 від 16 жовтня 2003 року [35]. До кінця 2008 року було укладено нову угоду про статус збройних сил США між Іраком і США, яку ратифікував іракський парламент. Угода скасовувала дію імунітету. Зі свого боку США вжили заходів щодо продовження дії імунітету на всіх військовослужбовців і підрядників, які працювали в Іраку, проте іракський уряд наполягав на скасуванні імунітету у світлі подій, що відбулися на площі Нісур у Багдаді за участю американської компанії Blackwater. Компромісу з дії імунітету було досягнуто лише щодо військовослужбовців США, які виконували службовий обов'язок.

Розслідування іракської влади встановило, що співробітники компанії відкрили вогонь по цивільних особах, а потім застосували світлошумові гранати. У доповіді вказувалося, що іракська поліція та армія помилково визнали гранати за осколкові, і тому у відповідь на дії підрядників відкрили вогонь по них. Також у поліцейському звіті згадується обстріл поліцейських з повітря з вертольота, що належить Blackwater. Доповідь Державного департаменту США містила іншу інформацію про те, що вогонь співробітники ПВОК відкрили не за цивільними особами, а щодо «агресорів, одягнених у цивільний одяг та уніформу співробітників іракської поліції» [36].

Співробітники компаній «Titan» і «CACI» згідно з контрактами, укладеними з Міністерством оборони США, надавали послуги з перекладу та проводили допити в іракській в'язниці Абу-Грейб. Громадяни Іраку, які були там, звинувачували співробітників компаній у заподіянні їм тілесних ушкоджень, позбавленні їжі та води. Згідно з численними позовними заявами потерпілих співробітники «Titan» і «CACI» включали гучну музику, змушували ув'язнених ходити оголеними, погрожували вбивством, імітуючи постріли з вогнепальної зброї, піддавали впливу низьких температур, перешкоджали сну, примушували до дачі показань свідків проти інших ув'язнених, робили наруги сексуального характеру, за порушення режиму застосовували електричний стілець, забороняли відправляти релігійні культу. За результатами розслідування військово-розвідувальної бригади збройних сил США у зв'язку з інцидентами у в'язниці Абу-Грейб було підготовлено доповідь «Fay Report», в якій зроблено висновки про те, що використання співробітників ПВОК при проведенні допитів та охороні ув'язнених призвело до численних проблем [37].

Інші звинувачення проти ПВОК та їх персоналу були пов'язані зі злочинною недбалістю. Наприклад, наводилися випадки заподіяння шкоди здоров'ю військовослужбовцям внаслідок дорожньо-транспортних пригод, викликаних з вини співробітників ПВОК, а також випадки заподіяння каліцтв при роботі з обладнанням, що знаходилося в обслуговуванні співробітників компаній.

Самі співробітники ПВОК звинувачували стосовно своїх колег у скоєнні шахрайських дій та проєві злочинної недбалості.

Незважаючи на численні порушення, не всі звинувачення у порушенні співробітниками ПВОК норм права призвели до судового розгляду. У США існує кілька доктрин відповідальності, які так чи інакше надали ПВОК можливість захиститися від переслідування в американських судах. Деякі доктрини відповідальності стосуються імунітету держави від переслідування в будь-яких судах як національних, так і в іноземних, які США неодноразово застосовували.

Розглянемо доктрини, які застосовувалися, щодо спорів, пов'язаних із досліджуваним питанням:

1. Доктрина політичного питання (the political question doctrine). Правова доктрина, положення якої зводяться до того, що суди не повинні розглядати позови, пов'язані з вирішенням політичного питання [38]. Суд має залишатися поза політикою. Тим самим доктрина гарантує принцип поділу влади і попереджає суди від перевищення своїх конституційно визначених повноважень.

2. Доктрина дискреційної функції (discretionary functions). Закон «Про позови щодо федеральних порушень» (Federal Tort Claims Act) містить низку норм, згідно з якими проти держави не може бути подано позов, навіть якщо службовець (працівник) нестиме індивідуальну відповідальність з цих же підстав, що є дискреційними функціональними винятками. Дискреційні функції є діяльність службовців (працівників), виконувану на власний розсуд чи з розширенням повноважень. Відповідно до цього правила забороняється подання «позову з дії чи бездіяльності внаслідок виконання дискреційних функцій чи службового обов'язку від імені федерального агентства чи службовця Уряду США незалежно від цього, чи мало місце з їхнього боку зловживання свободою розсуду» [39].

3. Виняток щодо діяльності комбатантів (the combatant activities exceptions, battlefield preemption). Виняток, що стосується діяльності комбатантів, міститься в Законі «Про позови щодо федеральних порушень» та надає імунітет державі від будь-яких позовів, що виникають з дії (бездіяльності) комбатанта. Судова практика, щодо застосування цього виключення до співробітників ПВОК неоднозначна. В ухвалі у справі «Saleh v. Titan Corporation» Окружний апеляційний суд штату Колумбії застосував цей виняток до співробітників ПВОК, які надавали послуги збройним силам США з матеріально-технічної підтримки [40]. Однак у ухвалі у справі «Koohi v. United States» Дев'ятий окружний апеляційний суд США ухвалив, що цей виняток застосовується лише до тих комбатантів, які безпосередньо беруть участь у військових діях, і в деяких випадках можуть застосовуватись до співробітників ПВОК [41].

4. Доктрина Фереса. Прецедент, створений Верховним судом США у 1950 році, згідно з яким військовослужбовці та цивільний персонал збройних сил не можуть подати позов проти держави за заподіяну шкоду здоров'ю, що виникла внаслідок їхньої участі у військових операціях [42].

5. Виняток із юрисдикції іноземної держави у разі подання позову проти США (foreign country exception). У рішенні суду у справі *United States v. Spelar* встановлено судовий імунітет держави від юрисдикції іноземних судів у разі подання позову проти США [43]. Це застереження отримало широке тлумачення у справі «*Straneri v. United States*», коли заявник подав позов про заподіяння шкоди здоров'ю, внаслідок наїзду на нього автомобіля під керуванням американського військовослужбовця, яке відбулося в одному з найбільших портів Бельгії [44]. Федеральний суд виніс рішення на користь США, мотивуючи тим, що правопорушення скоєно поза США, отже, вважається досконалим іноземній державі. Аналогічне тлумачення зроблено судом у справі *Brunell v. United States*» [45].

Злочини, скоєні співробітниками ПВОК, підсудні федеральним судам США. Основною проблемою під час відправлення правосуддя є проблема розмежування компетенції між цивільними та військовими судами, оскільки статус співробітників ПВОК неоднозначно визначається на практиці.

У США до ПВОК та їх співробітників, які вчинили злочин, можуть застосовуватися:

- Спеціальна морська територіальна юрисдикція (Special Maritime Ter-ritorial Jurisdiction – SMTJ);
- Військова екстериторіальна юрисдикція (Military Extraterritorial Jurisdiction);
- Акт про військові злочини 1996 року;

– Єдиний кодекс військової юстиції (Uniform Code of Military Justice – UCMJ).

Висновки. Отже, слід зазначити, що уряд США делегує виконання державних завдань приватним військовим та охоронним компаніям у сфері матеріально-технічного постачання. Істотною частку федеральних контрактів, укладених із ПВОК, становлять контракти з надання послуг у сфері розвідки, охорони фізичних осіб і будівель в умовах збройних конфліктів, виконання яких несе загрозу смертельного ризику. Невизначеність предмета надання послуг в умовах збройного конфлікту, статусу співробітників компанії відповідно до норм міжнародного гуманітарного права часто призводять до серйозних порушень прав людини. Діяльність ПВОК має стати прозорою для громадськості, не торкатися виключно державних функцій, а самі ПВОК не повинні стати інструментом втручання у внутрішні справи іноземних держав.

Список використаних джерел

1. PRIV-WAR Report – The United States of America. The American Way: Private military contractors. URL: http://psm.du.edu/media/documents/reports_and_stats/think_tanks/privwar_national-report_huskey-sullivan.pdf
2. Lanigan K. Legal regulation of PMSCs in the United States: The Gap between Law and Practice. URL: <http://www.privatesecurityregulation.net/files/Microsoft%20Word%20-%20PMSC%20Article,%20US,%20Kevin%20Lanigan,%20Final.pdf>
3. Singer P. *Corporate Warriors*. Cornell University Press, 2007.
4. U.S. Congressional Budget Office Report, Contractor's Support of U.S. Operations in Iraq, August 2008.
5. Aning K., Jaye T., Atuobi S. The Role of Private military Companies in US-Africa Policy. *Review of African Political Economy*. Volume 35. Issue 118. 2008.
6. Офіційний сайт Міжнародної програми сприяння навчання методів розслідування злочинів: URL: <https://www.justice.gov/criminal-icitap>
7. Офіційний сайт компанії. URL: <http://www.lockheedmartin.com/us/what-we-do.html>
8. Сноуден про діяльність компанії. URL: <http://vz.ru/news/2013/6/24/638610.html>, офіційний сайт компанії: <http://www.boozallen.com/> (дата звернення: 09.09.2013).
9. Risen J., Mazzetti M. Blackwaterguards ties to secret C.I.A. raids. *New York Times*, 10 December 2009. URL: http://www.nytimes.com/2009/12/11/us/politics/11blackwater.html?_r=0
10. Ciralsky A. Tycoon, contractor, soldier, spy, Vanity Fair, January 2010. URL: <http://www.vanityfair.com/news/2010/01/blackwater-201001>
11. Інструкція МО США про оперативні підтримку, 20.12.2011, № 3020.41, para. 6.1.1. URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CFR-2014-title32-vol1/pdf/CFR-2014-title32-vol1-sec105-1.pdf>
12. Contractors' support of U.S. operations in Iraq, 2008. P. 22.
13. Statement of Administration Policy, S. 1390. National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2010, Executive Office of the President, 15 July, 2009.
14. National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2010, Section S. 1038. P. 262–263.
15. Office of Management and Budget Circular, Performance of Commercial Activities № A-76 (Revised 1999).
16. Програма зі збільшення громадянської участі у забезпеченні тилу / Army Regulation (AR) 700-137 LOGISTICS CIVIL AUGMENTATION PROGRAM (LOGCAP).
17. Інструкція Міністерства оборони США, Guidance for determining workforce mix 12.04.2010, № 1100. 22. URL: <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/110022p.pdf>
18. Public Law 105-270 FAIR act, 19.10.1998.
19. Польове керівництво МО США про діяльність підрядників у зоні бойових дій прийнято 03 січня 2003, № 3-100.21.
20. Інструкція Міністерства оборони США про підрядників, які йдуть за збройними силами США, прийнято 03.10.2005, № 3020.41.
21. Меморандум міністра оборони США про поширення юрисдикції Єдиного кодексу військової юстиції на підрядників, найнятих Міністерством оборони США, прийнято 10.03.2008. URL: <http://fas.org/sgp/othersgov/dod/gates-ucmj.pdf>
22. Army Regulation AR 715-9 Operational Contract Support Planning and Management; Army Regulation AR 700-137 Logistics Civil Augmentation Program.
23. Правила федеральних закупівель у сфері оборони із поправками, прийнятими 30.12.2015, № 252.225-7040(d). URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2015-12-30/pdf/2015-32869.pdf>
24. Army Regulation AR 715-9 Operational Contract Support Planning and Management, para. 3-3 (d).
25. Польове керівництво МО США щодо застосування сили.

26. Інструкція Міністерства оборони США про кримінальну юрисдикцію щодо цивільних осіб, найнятих або наступних за збройними силами за межами США, прийнято 03.03.2005 № 5525.
27. Підсумки слухань про діяльність співробітників ПВОК, проведених Конгресом США. URL: <http://www.wartimecontracting.gov/index.php/hearings/commission/hearing20090914>
28. Project on Government Oversight, letter to Secretary of State Clinton regarding the United States Embassy in Kabul, 1 September 2009. URL: <http://pogoarchives.org/m/co/state-dept/clinton-letter-with-attachments-20090901.pdf>
29. Arms Export Control Act, 22 U.S.C. §§ 2751-2799 (2011) – Need for international defense cooperation and military export controls; Presidential waiver; report to Congress; arms sales policy.
30. International Traffic in Arms Regulations, 22 C.F.R. §§ 120-130 (2011). URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/CFR-2011-title22-vol1/CFR-2011-title22-vol1-chapI-subchapM/content-detail.html>
31. Coalition Provisional Order 17, §4, June 17, 2004. URL: <http://www.iraqcoalition.org/regulations/>
32. Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq, dated and signed November 17, 2008.
33. Resolution 1511 (2003) adopted by the Security Council at its 4844th meeting, on 16 October 2003, S/RES/1511 (2003). URL: <http://www.iaea.org/OurWork/SV/Invo/resolutions/res1511.pdf>
34. Офіційний сайт компанії: URL: <http://www.caci.com/about/profile.shtml>
35. Investigation of the Abu-Ghraib Detention Facility and 205th Military Intelligence Brigade, MC George R. Fay, Investigating Officer. URL: <http://s3.amazonaws.com/corpwatch.org/downloads/FayReport.pdf>
36. Marbury v Madison, 5 U.S. 137, 170 (1803).
37. 28 U.S.Code – Judiciary and Judicial Procedure, sec. 2680 (a).
38. Saleh v. Titan Corp., 436 F. Supp. 2d 55 (D.D.C. 2006).
39. Koohi v. United States, 976 F.2d 1328, 1333 n.5 (9th Cir. 1992).
40. Feres v United States, 340 U.S. 135,146 (1950).
41. United States v. Spelar, 338 U.S. 217 (1949).
42. Straneri v. United States, 77 F. Supp. 240 (E.D. Pa. 1948).
43. Brunell v. United States, 77 F. Supp. 68 (S.D.N.Y 1948).

References

1. PRIV-WAR Report – The United States of America. The American Way: Private military contractors. URL: http://psm.du.edu/media/documents/reports_and_stats/think_tanks/privwar_national-report_huskey-sullivan.pdf
2. Lanigan K. Legal regulation of PMSCs in the United States: The Gap between Law and Practice. URL: <http://www.privatesecurityregulation.net/files/Microsoft%20Word%20-%20PMSC%20Article,%20US,%20Kevin%20Lanigan,%20Final.pdf>
3. Singer P. Corporate Warriors. *Cornell University Press*, 2007.
4. U. S. Congressional Budget Office Report, Contractor’s Support of U. S. Operations in Iraq, August 2008.
5. Aning K., Jaye T., Atuobi S. The Role of Private military Companies in US-Africa Policy. *Review of African Political Economy*. Volume 35. Issue 118. 2008.
6. Ofitsiyni sait Mizhnarodnoi prohramy spyriannia navchanniu metodiv rozsliduvannia zlochyniv: URL: <https://www.justice.gov/criminal-icitap>
7. Ofitsiyni sait kompanii: URL: <http://www.lockheedmartin.com/us/what-we-do.html>
8. Snouden pro diialnist kompanii: URL: <http://vz.ru/news/2013/6/24/638610.html>, ofitsiyni sait kompanii: <http://www.boozallen.com/> (data obrashcheniya: 09.09.2013).
9. Risen J., Mazzetti M. Blackwaterguards ties to secret C.I.A. raids. *New York Times*, 10 December 2009. URL: http://www.nytimes.com/2009/12/11/us/politics/11blackwater.html?_r=0
10. Ciralsky A. Tycoon, contractor, soldier, spy, Vanity Fair, January 2010. URL: <http://www.vanityfair.com/news/2010/01/blackwater-201001>
11. Instruksiiia MO SShA pro operatyvni pidtrymku, 20.12.2011, № 3020.41, para. 6.1.1. URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CFR-2014-title32-vol1/pdf/CFR-2014-title32-vol1-sec105-1.pdf>
12. Contractors support of U.S. operations in Iraq, 2008. P. 22.
13. Statement of Administration Policy, S. 1390 National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2010, Executive Office of the President, 15 July, 2009.
14. National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2010, Section S. 1038. P. 262–263.
15. Office of Management and Budget Circular, Performance of Commercial Activities № A-76 (Revised 1999).

16. Prohrama zi zbilshennia hromadianskoi uchasti u zabezpechenni tylu / Army Regulation (AR) 700-137 LOGISTICS CIVIL AUGMENTATION PROGRAM (LOGCAP).
17. Instruktisiia Ministerstva oborony SShA, Guidance for determining workforce mix 12.04.2010, № 1100. 22. URL: <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/110022p.pdf>
18. Public Law 105-270 FAIR act, 19.10.1998.
19. Polove kerivnytstvo MO SShA pro diialnist pidriadnykiv u zoni boiovykh dii pryiniato 03 sichnia 2003, № 3-100.21.
20. Instruktisiiu Ministerstva oborony SShA pro pidriadnykiv, yaki ydut za zbroinymy sylamy SShA, pryiniato 03.10.2005, № 3020.41.
21. Memorandum ministra oborony SShA pro poshyrennia yurysdyksii Yedynoho kodeksu viiskovoi yustytsii na pidriadnykiv, nainiatykh Ministerstvom oborony SShA, pryiniato 10.03.2008. URL: <http://fas.org/sgp/othergov/dod/gates-ucmj.pdf>
22. Army Regulation AR 715-9 Operational Contract Support Planning and Management; Army Regulation AR 700-137 Lo-gistics Civil Augmentation Program.
23. Pravyla federalnykh zakupivel u sferi oborony iz popravkamy, pryiniatymy 30.12.2015, № 252.225-7040(d). URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2015-12-30/pdf/2015-32869.pdf>
24. Army Regulation AR 715-9 Operational Contract Support Planning and Management, para. 3-3 (d).
25. Polove kerivnytstvo MO SShA shchodo zastosuvannia syly.
26. Instruktisiiu Ministerstva oborony SShA pro kryminalnu yurysdyksiiu shchodo tsyvilnykh osib, nainiatykh abo nastupnykh za zbroinymy sylamy za mezhamy SShA, pryiniato 03.03.2005 № 5525.
27. Pidsumky slukhan pro diialnist spivrobotnykiv PVOK, provedenykh Konhresom SShA. URL: <http://www.wartimecontracting.gov/index.php/hearings/commission/hearing20090914>
28. Project on Government Oversight, letter to Secretary of State Clinton regarding the United States Embassy in Kabul, 1 September 2009. URL: <http://pogoarchives.org/m/co/state-dept/clinton-letter-with-attachments-20090901.pdf>
29. Arms Export Control Act, 22 U.S.C. §§ 2751-2799 (2011) – Need for international defense cooperation and military export controls; Presidential waiver; report to Congress; arms sales policy.
30. International Traffic in Arms Regulations, 22 C.F.R. §§ 120-130 (2011). URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/CFR-2011-title22-vol1/CFR-2011-title22-vol1-chapI-subchapM/content-detail.html>
31. Coalition Provisional Order 17, §4, June 17, 2004. URL: <http://www.iraqcoalition.org/regulations/>
32. Agreement Between the United States of America and the Republic of Iraq On the Withdrawal of United States Forces from Iraq and the Organization of Their Activities during Their Temporary Presence in Iraq, dated and signed November 17, 2008.
33. Resolution 1511 (2003) adopted by the Security Council at its 4844th meeting, on 16 October 2003, S/RES/1511 (2003). URL: <http://www.iaea.org/OurWork/SV/Invo/resolutions/res1511.pdf>
34. Ofitsiinyi sait kompanii: URL: <http://www.caci.com/about/profile.shtml>
35. Investigation of the Abu-Ghraib Detention Facility and 205th Military Intelligence Brigade, MC George R. Fay, Investigat-ing Officer. URL: <http://s3.amazonaws.com/corppwatch.org/downloads/FayReport.pdf>
36. Marbury v Madison, 5 U.S. 137, 170 (1803).
37. U.S.Code – Judiciary and Judicial Procedure, sec. 2680 (a).
38. Saleh v. Titan Corp., 436 F. Supp. 2d 55 (D.D.C. 2006).
39. Koochi v. United States, 976 F.2d 1328, 1333 n.5 (9th Cir. 1992).
40. Feres v United States, 340 U.S. 135,146 (1950).
41. United States v. Spelar, 338 U.S. 217 (1949).
42. Straneri v. United States, 77 F. Supp. 240 (E.D. Pa. 1948).
43. Brunell v. United States, 77 F. Supp. 68 (S.D.N.Y 1948).

Савка О. І. Кримінально-правове регулювання діяльності приватних військових та охоронних компаній у США

У статті розглянуто кримінально-правове регулювання діяльності приватних військових та охоронних компаній у США. Розглянуто генезис виникнення приватних військових та охоронних компаній їх функції та принципи діяльності. Проаналізовано законодавчу базу, яка визначає статус, положення приватних військових та охоронних компаній у США. Вивчено правові відносини державних органів США з приватними військовими та охоронними компаніями.

Проаналізовано нормативні акти США про спільну діяльність Міністерства оборони США, Міністерства юстиції та Державного департаменту про спільну політику, що регулює повноваження приватних військових та охоронних компаній, а саме: механізм командування, контролю за співробітниками приватних

військових та охоронних компаній, у тому числі у зборі та аналізі розвідувальної інформації. Визначено актуальні питання кримінально-правового регулювання діяльності та відповідальності приватних військових та охоронних компаній у США.

Розглянуто доктрини відповідальності, які так чи інакше надали приватним військовим та охоронним компаніям можливість захиститися від переслідування в американських судах. Деякі норми відповідальності стосуються імунітету держави від переслідування в будь-яких судах, як національних, так і в іноземних, які неодноразово застосовували США.

Ключові слова: приватні військові компанії у США, приватні охоронні компанії у США, кримінально-правове регулювання, нормативні-акти США, принципи діяльності.

Savka O. I. Criminal law regulation of private military and security companies in the USA

The article examines the criminal law regulation of private military and security companies in the United States. The genesis of the emergence of private military and security companies, their functions and principles of activity are considered. The author analyzes the legislative framework that defines the status and position of private military and security companies in the United States.

The legal relations of US government agencies with private military and security companies are studied.

The author analyzes the US regulations on the joint activities of the US Department of Defense, the Department of Justice and the Department of State on the joint policy governing the powers of private military and security companies, namely, the mechanism of command and control over employees of private military and security companies, including in the collection and analysis of intelligence information.

The author identifies topical issues of criminal law regulation of activities and liability of private military and security companies in the United States.

The article examines the doctrines of liability that have, in one way or another, provided private military and security companies with the opportunity to protect themselves from prosecution in American courts. Some of the liability rules relate to the immunity of the State from prosecution in any court, both domestic and foreign, which have been repeatedly applied by the United States.

Key words: private military companies in the USA, private security companies in the USA, criminal law regulation, regulatory acts of the USA, principles of activity.

DOI: 10.33663/2524-017X-2023-14-321-330